

ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้ศึกษากรอบแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ
2. ทฤษฎีการเข้าใจชนชาติอื่น
3. แนวคิดเครือข่ายสังคม

1. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ

ตามแนวคิดระบบการย้ายถิ่นของ Castles and Miller (1993) ได้กล่าวถึง การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นในขั้นตอนที่ผู้ย้ายถิ่นเดินทางถึงประเทศ ปลายทางแล้ว ดังนี้

เมื่อผู้ย้ายถิ่นเดินทางถึงประเทศปลายทาง และดำรงชีวิตโดยการทำงานในประเทศ ดังกล่าว จะทำให้เกิดผลกระทบในหลายๆ ด้าน ที่สำคัญคือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และกฎหมาย (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2541)

ผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นในด้านเศรษฐกิจ คือ การได้งาน และได้ค่าจ้างที่สูงขึ้นของผู้ย้ายถิ่น การทำสัญญาจ้างงาน ซึ่งกำหนดระยะเวลาที่จะทำงาน และอาศัยอยู่ในประเทศปลายทางได้ การส่งเงินออมกลับประเทศต้นทางให้แก่ครอบครัว หรือญาติพี่น้องของแรงงานย้ายถิ่น ตลอดจนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แรงงานย้ายถิ่นกระทำ ซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันเป็นเครือข่ายทางเศรษฐกิจที่รองรับซึ่งกันและกันในแง่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ในประเทศผู้รับ ผลกระทบของการย้ายถิ่นจะทำให้เกิดการพึ่งพาแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะในเศรษฐกิจระดับทุติยภูมิในบางประเทศ การเข้ามาของแรงงานอพยพต่างชาติจะส่งผลกระทบให้ระบบการผลิตในประเทศดังกล่าว เป็นการผลิตแบบใช้แรงงานจำนวนมาก (labour intensive) มากกว่าใช้เทคโนโลยีหรือข้อมูลข่าวสาร (technology / information intensive)

ทางด้านสังคม ผลกระทบของการย้ายถิ่นคือ การเกิดชุมชนทางชาติพันธุ์ (ethnic enclave) ซึ่งเป็นชุมชนของผู้ย้ายถิ่นที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกัน ใช้ภาษาพูด และมีขนบธรรมเนียมประเพณีร่วมกัน ชุมชนนี้จะสร้างกลไกเพื่อการติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม และเพื่อขัดเกลาสมาชิก รุ่นเยาว์ของกลุ่ม จึงมักจะจัดทำหนังสือพิมพ์ จดหมายบอกข่าวหรือโทรทัศน์วงจรปิดของตน และมีการจัดชั้นเรียนสอนภาษาของตน มีสถานที่เพื่อปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา และประเพณีร่วมกัน

นอกจากนั้น สมาชิกในชุมชนยังจะมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้อง และสืบเนื่องซึ่งกันและกัน ทำให้การผลิต และการบริโภคจำนวนไม่น้อยหมุนเวียนอยู่ในชุมชนของตน ซึ่งหมายรวมถึง เครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นในประเทศปลายทางอีกด้วย เครือข่ายนี้ไม่จำเป็นต้องอยู่เฉพาะ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ขึ้นอยู่กับกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตผู้ย้ายถิ่น เช่น การใช้บริการส่งเงินกลับ (remittance) การส่งลูกเข้าเรียนในโรงเรียนของท้องถิ่น การเปิดบัญชีเงินฝากในธนาคาร การมีเพื่อนต่างเพศ หรือคูครอง การไปใช้บริการรักษาพยาบาล เป็นต้น กิจกรรม และเครือข่ายนี้ จะทำให้การดำรงชีวิตของผู้ย้ายถิ่นในต่างแดนมีความลงตัวมากขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดความพยายาม จะหาช่องทางตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวรในประเทศปลายทางในเวลาต่อมา

สำหรับด้านวัฒนธรรม ผลกระทบจากการย้ายถิ่นทำให้เกิดสภาพสองประการ ได้แก่ การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของประเทศปลายทาง และการธำรงเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ของผู้ย้ายถิ่น สภาพทั้งสองประการนี้ดูเหมือนจะขัดแย้งกัน แต่ก็เกิดขึ้นพร้อมๆ กัน ในความเป็นจริง กล่าวคือ ผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ และสามารถทำงานได้ ในประเทศปลายทาง ผู้ย้ายถิ่นจำเป็นต้องเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นบางประการ เช่น การรู้ภาษา เพื่อ สื่อสารได้ การรู้กฎระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตน การเดินทาง และการใช้บริการ สาธารณะ ตลอดจนทักษะในการทำงาน ในขณะที่เดียวกันผู้ย้ายถิ่นก็มีแนวโน้มจะยึดถือเอกลักษณ์ ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ตามปกติวิสัย โดยเฉพาะถ้ามีการรวมตัวเป็นชุมชนทางชาติพันธุ์ การธำรง และแสดงออกของเอกลักษณ์จะง่าย และชัดเจนขึ้นกว่าการอยู่ตามลำพัง การแสดงออกทาง วัฒนธรรมที่เห็นได้ง่าย คือ ภาษา และอาหาร ผู้ย้ายถิ่นจะพูดภาษาของตน และกินอาหารที่ปรุงใน แบบของตน การรักษาคุณภาพระหว่างปรับตัว และการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจะคง อยู่ในตัวผู้ย้ายถิ่นจนกว่าจะมีตัวแปรอื่นๆ เข้ามาแทรกแซง หรือเบี่ยงเบนทิศทางให้เปลี่ยนแปลงไป

ผลกระทบด้านการเมืองของการย้ายถิ่นจะปรากฏในนโยบายของรัฐ ซึ่ง อาจปรับเปลี่ยนไปตามสภาพความขาดแคลนแรงงาน โดยอาจมีนโยบายต้อนรับ หรือขับไล ะแรงงานต่างชาติสุดแต่อุปสงค์ และอุปทานของแรงงานในชาติเป็นหลัก นโยบายดังกล่าวจะมี ผลกระทบต่อแนวทางการให้สิทธิ และการกำหนดหน้าที่ของผู้ย้ายถิ่นว่าจะใกล้เคียงกับสิทธิ และ หน้าที่ของพลเมืองของประเทศผู้รับมากน้อยเพียงใด

ผลกระทบในด้านสุดท้าย คือ ผลกระทบด้านกฎหมาย ตัวแปรที่สำคัญยิ่งสำหรับ ผู้ย้ายถิ่น คือ กฎหมายแรงงานของประเทศปลายทาง ข้อกำหนดในกฎหมายดังกล่าวจะระบุ สถานภาพของผู้ย้ายถิ่น ตลอดจนสวัสดิการสังคมที่พึงได้รับ เช่น การคุ้มครองสิทธิของ แรงงานต่างชาติ มาตรฐานการจ้างงาน ฯลฯ ข้อกำหนดดังกล่าวอาจได้รับการเปลี่ยนแปลงตาม นโยบายของรัฐที่มีต่อคนต่างชาติ กฎหมายอีกฉบับหนึ่ง คือ กฎหมายสัญชาติ การอนุญาตให้

ผู้ย้ายถิ่น ได้มีสิทธิโอนสัญชาติเป็นพลเมืองของประเทศนั้น และเงื่อนไขที่ระบุไว้ย่อมมีผลต่อพฤติกรรมของผู้ย้ายถิ่นที่คาดหวังว่าจะตั้งถิ่นฐานถาวร

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ กับระบบย่อยต่างๆ ของระบบการย้ายถิ่น

ระบบย่อย	ผลกระทบของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ
เศรษฐกิจในและระหว่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลาจ้างงาน - เงินส่งกลับ - กิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศปลายทาง - โครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศปลายทาง
สังคม	<ul style="list-style-type: none"> - การเกิดชุมชนชาติพันธุ์ (ethnic enclave) - เครือข่ายทางสังคมในประเทศปลายทาง - ความพยายามตั้งถิ่นฐานถาวร
วัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับตัวทางวัฒนธรรม - การรณรงค์เอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์
การเมืองในและระหว่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายรัฐ - สิทธิ และหน้าที่ของผู้ย้ายถิ่น
กฎหมายและกฎหมายระหว่างประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - กฎหมายแรงงาน และกฎหมายสัญชาติของประเทศปลายทาง - สวัสดิการสังคม

ที่มา: การย้ายถิ่นข้ามพรมแดน ไทย-พม่า และสถานการณ์เสี่ยงต่อโรคเอดส์ในกลุ่มผู้ย้ายถิ่น: พื้นที่แม่สอดและแม่สาย, สุภางค์ จันทวานิช, ปี 2544, หน้า 21.

2. ทฤษฎีการเข้าใจชนชาติอื่น (A Theory of Understanding other People)

ทฤษฎีการเข้าใจชนชาติอื่น เสนอว่า การที่ชนชาติหนึ่งจะเข้าใจอีกชาติหนึ่งได้ อย่างดีนั้น จะขึ้นอยู่กับความเข้าใจปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของ คนชาติที่จะทำความรู้จักเข้าใจ แล้วยังต้องทำความเข้าใจตัวเอง สังคมวัฒนธรรมของตน และ สถานการณ์ในความสัมพันธ์นั้นด้วย ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ความเข้าใจชนชาติอื่น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจสภาพภูมิศาสตร์ของชนชาตินั้น กล่าวคือ การที่จะเข้าใจว่า ชนชาติหนึ่งใดจะคิดอย่างไร ประพฤติอย่างไร ขึ้นอยู่กับการที่เขาอยู่ เจริญเติบโต หรือมาจากสังคมที่แวดล้อมด้วยสภาพภูมิศาสตร์ อันได้แก่ ดินฟ้า อากาศ ร้อน หรือ หนาวเย็น หรือแถบอากาศอบอุ่น ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์หรือไม่ พื้นดินเหมาะกับการเพาะปลูก หรือไม่ แถบนี้ฝนตกมากน้อยเพียงใด ประชากรมาก หรือน้อย อยู่กันหนาแน่นเพียงใด ดังนั้นเป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด บุคลิกภาพ และการกระทำของคน เช่น คนที่อยู่ใน ภูมิภาคที่ดีอากาศไม่ร้อน หรือหนาวเกินไป มีแนวโน้มที่จะทำงานหนักกว่า และทนทานต่องาน ยากลำบากได้มากกว่าคนที่อยู่ในอากาศร้อนมาก หรือหนาวมาก ชนชาติเหล่านี้มักพัฒนา ประเทศไปไกล กลายเป็นประเทศที่เจริญก้าวหน้า การรู้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ของชนชาติ ที่เราจะพบปะด้วย ย่อมช่วยในการเข้าใจชนชาติเหล่านั้น แม้จะไม่ทั้งหมดหรือสมบูรณ์ก็ตาม

ความเข้าใจชนชาติอื่น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจประวัติศาสตร์ของชนชาตินั้น การเข้าใจความเป็นมาในประวัติศาสตร์ของชนชาติที่เราจะทำความเข้าใจ จะช่วยทำให้เข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดหรือบุคลิก พฤติกรรมของเขาว่าทำไม เขาจึงคิด หรือประพฤติ หรือแม้มีท่าที ท่าทางเช่นนั้น เช่น ชนชาติที่เคยเป็นเมืองขึ้นมาก่อน ย่อมมีท่าทีหวาดระแวงมหาอำนาจ ชนชาติที่ เคยรบราฆ่าฟันกันมามากในประวัติศาสตร์ เช่น ไทยกับพม่า ย่อมไม่สามารถจะเป็นมิตรสนิทกัน ได้ แต่ในทางตรงกันข้าม หากข้อมูลประวัติศาสตร์แสดงว่าเป็นญาติกัน เช่น เชื้อสายไทยด้วยกัน แต่อยู่ต่างสังคมประเทศ หรือสืบทอดภาษาวัฒนธรรมบางส่วนจากแหล่งเดียวกัน ย่อมจะเข้าใจกัน ได้ง่าย นอกจากนั้น ข้อมูลประวัติศาสตร์ยังจะทำให้รู้ด้วยว่า ชนชาติที่เราจะติดต่อสัมพันธ์มีระดับ การพัฒนาขั้นใด เป็นประเทศเจริญก้าวหน้าแล้ว ประเทศกำลังพัฒนา หรือด้อยพัฒนาขนาดใด ก็ จะทำให้เราเข้าใจเขาได้ง่ายขึ้น

ความเข้าใจชนชาติอื่น ขึ้นอยู่กับการเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของชาตินั้น ในที่นี้สังคม และวัฒนธรรม หมายถึง โครงสร้างสังคม (social structure) ซึ่งประกอบด้วยองค์การสังคม และ สถาบันสังคมของสังคมที่เราต้องการรู้จัก และเข้าใจ องค์การสังคม คือ กลุ่มคนที่บุคคลเป้าหมาย ของเราเกิดขึ้นมา ได้รับการเลี้ยงดู และเจริญเติบโต รวมถึงการเข้าใจว่าบุคคลเป้าหมายของเรา มาจากกลุ่มสังคมไหนของชนชั้นไหน จากสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ความสัมพันธ์กับกิจกรรม ทางสังคม และเศรษฐกิจมีขนาดไหน รวมถึงว่าสังคมของเขาโดยรวมเป็นสังคมพัฒนา หรือ ด้อย

พัฒนาด้วย ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับบุคคลเป้าหมายได้ วัฒนธรรมเปรียบประหนึ่งแว่นที่เขาคงต้องมองผ่าน ผลของการมองย่อมแล้วแต่สีของแว่นนั้น เพราะฉะนั้น การเข้าใจวัฒนธรรมของเขาจึงทำให้เราเข้าใจเขาด้วย

ความเข้าใจชนชาติอื่น ขึ้นอยู่กับการเข้าใจตัวเอง การเข้าใจตัวเอง คือ การรู้ว่าตัวเองเป็นคนชาติใด มีบุคลิกอย่างไร เป็นชนชั้นใด เป็นคนเมือง หรือคนชนบท มีฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างไร เป็นต้น เมื่อเรารู้จักตัวเอง เราก็สามารถเข้าใจการคิด การกระทำของคนอื่น คนชาติอื่นที่มีต่อเราได้

ความเข้าใจชนชาติอื่น ขึ้นอยู่กับความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมของชนชาติตัวเอง เพราะชนชาติอื่นย่อมจะต้องศึกษา และทำความเข้าใจสังคม และวัฒนธรรมของเรามาล่วงหน้า แล้ววางแผนปฏิบัติตามความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมเรา เมื่อเขาปฏิบัติต่อเราตามวัฒนธรรมเรา เราก็เข้าใจ เพราะเราเข้าใจวัฒนธรรมของเรา หรือเรารู้ฐานะของสังคมเรา เทียบกับฐานะของสังคมเขา ถ้าเขาปฏิบัติต่อเราสูงตามฐานะของสังคมที่สูงของเรา เราก็เข้าใจได้ ถ้าฐานะของสังคมเราต่ำจะไปเรียกร้องสูง หรือเรียกร้องมาก แสดงว่าไม่เข้าใจสังคมวัฒนธรรมของตน

ความเข้าใจชนชาติอื่น ขึ้นอยู่กับการเข้าใจสถานการณ์ขณะสัมพันธ เพราะสถานการณ์ขณะสัมพันธมีอิทธิพลต่อความประพฤติ การปฏิบัติของชาติอื่นที่สัมพันธกับเราด้วย เมื่อมาพบกัน แต่ละฝ่ายจะพยายามหาความหมายของภาษา การกระทำเอกสารที่เสนอขณะนั้น รวมทั้งตัวบุคคลแต่ละฝ่ายขณะนั้นด้วย สิ่งที่ปรากฏขณะสัมพันธกันจึงมีความสำคัญมาก อาจเป็นจุดจบของทุกสิ่งทุกอย่างที่เตรียมมาอย่างดี หรือลงเอยตามที่คาดหวังก็ได้ทั้งสิ้น แล้วแต่การตีความสถานการณ์ขณะนั้น

3. แนวคิดเครือข่ายสังคม (Social Network)

แนวคิดเรื่องเครือข่ายสังคม เป็นแนวคิดที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม ในมิติของการมีปฏิสัมพันธ์กันในสังคมมนุษย์ ที่แสดงถึงรูปแบบความสัมพันธ์ภายใต้เงื่อนไขที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และเครือข่ายที่มีต่อกัน และในมิติแห่งความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นด้วยกระบวนการ และกิจกรรมในสังคม เช่น การติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประสานผลประโยชน์ ความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร เป็นต้น โดยเน้นกระบวนการปรับตัว และความสามารถในการปรับตัวของมนุษย์เป็นสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้สมาชิกหรือฝ่ายต่างๆ มีความผูกพันต่อกัน เพื่อเสริมสร้างพลังในการแก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ

เครือข่ายทางสังคม และวงจรของผู้ลี้ภัย

แนวคิดเครือข่ายสังคม เป็นแนวคิดที่สามารถทำความเข้าใจได้โดยผ่านโครงสร้างทางสังคม และขบวนการอพยพย้ายถิ่น ซึ่งมีจุดเน้นใน 3 ด้าน คือ กระบวนการตัดสินใจในการย้ายถิ่น ตัวเลือกเส้นทางการอพยพ การปรับปรุงของสังคมถิ่นเดิม โครงสร้างทางสังคมมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ หน้าที่ โครงสร้าง และการรวมตัว หน้าที่ เน้นในด้านเศรษฐกิจขนาดเล็ก (micro) ที่เน้นการตัดสินใจของแต่ละบุคคล โครงสร้าง เน้นในด้านเศรษฐกิจภาพรวม (macro) ที่มีผลต่อระบบโดยรวมของบุคคล และการรวมตัว จะศึกษาความเหมือน และความต่างของสองแนวคิดข้างต้น

โครงสร้างทางสังคม เป็นประเด็นหนึ่งที่ใช้ในการอธิบายกรณีของผู้ลี้ภัย โครงสร้างทางสังคมประกอบด้วยโครงสร้างทางสังคมของการอพยพ การดำรงอยู่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ในการรวมกลุ่ม การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และอื่นๆ เช่น การจ้างงาน การเข้าเมือง การท่องเที่ยว การลักลอบเข้าเมือง เครือข่ายสังคมเหล่านี้จะมีส่วนช่วยสนับสนุนการอพยพย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่น โครงสร้างความคิดนี้มีจุดแข็งอยู่ 2 ข้อ คือ หนึ่ง เป็นแนวความคิดที่รวมกันระหว่าง macro และ micro ซึ่งเป็นระดับของการอพยพ และสอง คือ โครงข่ายหนึ่งโครงข่ายสามารถเรียนรู้เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ได้มากมาย ซึ่งรวมอยู่ในขบวนการอพยพ

โครงสร้างทางสังคม ก่อให้เกิดวงจรการลี้ภัย ซึ่งวงจรการลี้ภัยนี้สามารถเริ่มได้ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการย้ายถิ่น เมื่อมีความต้องการย้ายถิ่นก็จะเริ่มวงจรของการลี้ภัย ซึ่งไม่เหมือนวงจรการอพยพแบบอื่นๆ (Khalid, 1997)

เครือข่ายสังคมและการตัดสินใจย้ายถิ่น

ในการตัดสินใจที่จะย้ายถิ่นของบุคคล เกิดจากปัจจัยด้านต่างๆ (Ritchey, 1976) ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิด (The affinity hypothesis) ซึ่งให้เห็นว่า ยิ่งมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในหมู่เพื่อนพ้อง ญาติพี่น้องมากขึ้นเท่าไร โอกาสในการย้ายถิ่นฐานก็เกิดขึ้นได้น้อยลงมากเท่านั้น
2. ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร (The information hypothesis) โดยมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการติดต่อกับคนที่อยู่ประเทศปลายทาง หรือข้อมูลที่ได้รับจากคนที่เคยย้ายถิ่นไปแล้ว และเดินทางกลับมา ซึ่งจะมีผลส่งเสริมให้เกิดการย้ายถิ่นฐานต่อไป
3. ปัจจัยด้านสิ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ (The facilitating hypothesis) กล่าวคือ เครือข่ายต่างๆ จะมีผลเอื้อให้เกิดการย้ายถิ่น ตัวอย่างเช่น การลดค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่น

ไม่ว่าจะเป็นทางตรงโดยการสนับสนุนด้านการเงิน หรือทางอ้อมโดยการลดค่าใช้จ่าย ในการเดินทางเข้าสู่ประเทศปลายทาง

จากปัจจัยทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมา พบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิด เป็นปัจจัยที่ยากต่อการทำความเข้าใจมากที่สุด เพราะการที่จะทำความเข้าใจให้ต้องแท้ถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นนั้น จะศึกษาข้อมูลจากบุคคลที่ย้ายถิ่นเพียงด้านเดียวไม่ได้ แม้ว่าเรื่องความสัมพันธ์ของเครือข่ายเพื่อน หรือญาติพี่น้อง จะส่งผลและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจของผู้ย้ายถิ่นว่าจะย้ายถิ่นหรือไม่ เมื่อทำการศึกษาเจาะจงไปที่บทบาทของญาติพี่น้อง พบว่า บุคคลที่ตัดสินใจย้ายถิ่น สมาชิกในครอบครัวมีส่วนสำคัญเพียงเล็กน้อยในการตัดสินใจของพวกเขาว่าจะย้ายออกไปหรือไม่ ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการย้ายถิ่น

ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัย 2 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่มีความเป็นไปได้ว่าจะมีการย้ายถิ่น กล่าวคือ จากคนที่เคยมีการย้ายถิ่นแล้วเดินทางกลับมา และจากการติดต่อจากต่างประเทศ เช่น การมีสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ สามีภรรยา พ่อแม่ หรือลูก อยู่ในประเทศปลายทาง มีญาติ เช่น ลุง ป้า ญาติห่างๆ ปู่ย่าตายาย และมีกลุ่มเพื่อนที่อยู่ในประเทศปลายทาง และมีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น ผู้ที่ตัดสินใจย้ายถิ่นส่วนใหญ่ จะมีเพื่อน หรือครอบครัวอยู่ในประเทศปลายทาง และได้มีการติดต่อกับเพื่อน หรือครอบครัวในประเทศปลายทางเกี่ยวกับเรื่องการเดินทางย้ายถิ่น ตลอดจนรายละเอียดการเดินทางเข้าประเทศนั้นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายผู้ลี้ภัยในประเทศปลายทาง โดยที่ครอบครัวและเพื่อน นั้น เป็นแหล่งข้อมูลซึ่งผู้ย้ายถิ่นนำมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาโอกาส และความเป็นไปได้ในการที่จะได้รับการยอมรับให้เดินทางเข้าไปในประเทศปลายทางในฐานะผู้ลี้ภัย และข้อมูลอีกด้านก็คือ ข้อมูลเกี่ยวกับเงื่อนไขในเรื่องของสังคม และเศรษฐกิจ โดยผู้ย้ายถิ่นจะมีความเข้าใจ และได้รับทราบอยู่แล้วในเรื่องการปฏิบัติที่ไม่ค่อยยุติธรรมกับคนต่างเชื้อชาติ และการว่างงานในประเทศปลายทางก่อนที่พวกเขาจะมีการย้ายถิ่น

แต่มีกรณีของผู้ย้ายถิ่นที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ ไม่ได้ติดต่อกับเพื่อน หรือญาติเลยก่อนที่จะมีการย้ายถิ่น ซึ่งมีเหตุผลกว้างๆ อยู่ 2 ประการ คือ การย้ายถิ่นนั้นเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ไม่ปกติ เช่น การโดนบีบบังคับออกจากประเทศ ซึ่งพวกเขาจะต้องรีบเดินทางออกในทันทีเพื่อหลบหนีการจับกุมของผู้มีอำนาจ ดังนั้น จึงไม่มีโอกาสที่จะติดต่อใครได้เลยก่อนที่จะตัดสินใจเดินทาง นอกจากนี้การที่ผู้ย้ายถิ่นไม่ได้ติดต่อกับญาติ หรือเพื่อนก่อนเดินทาง เนื่องจากผู้ย้ายถิ่นได้จัดการเรื่องราวต่างๆ ในช่วงระยะเวลาที่ใกล้จะถึงวันเวลาที่พวกเขาตัดสินใจจะเดินทาง จึงยุ่งมากจนกระทั่งไม่มีเวลาติดต่อกับใครๆ แม้แต่จะโทรศัพท์ หรืออีเมลก็ไม่ได้ทำ และอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่นไม่ได้มีโอกาสดังกล่าวในการติดต่อญาติ หรือเพื่อนก่อนย้ายถิ่น ก็คือ พวกเขาคิดว่า ไม่มี ความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องไปปรึกษากับพวกญาติๆ ในประเทศปลายทางเกี่ยวกับการตัดสินใจ

ในการย้ายถิ่นของพวกเขา โดยภาพรวมแล้วอาจกล่าวได้ว่า ปริมาณของข้อมูล คุณภาพของข้อมูล ตลอดจนข้อมูลที่ได้รับ ก็ไม่ใช่ปัจจัยที่ผู้ย้ายถิ่นจะใช้ในการตัดสินใจว่าจะย้ายหรือไม่ย้าย แต่เป็นเพียงปัจจัยที่จะนำมาพิจารณาประกอบกับปัจจัยอื่นๆ ในการตัดสินใจย้ายถิ่น แม้ว่าเครือข่ายสังคมจะได้ทำหน้าที่ที่มีประโยชน์ เช่น การให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อช่วยในการพิจารณาจุดหมายปลายทางที่เป็นไปได้ก็ตาม

ประสบการณ์ย้ายถิ่นที่เคยมีมาก่อนของผู้ย้ายถิ่นเอง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์การเดินทางออกนอกประเทศ การมีญาติพี่น้อง หรือเพื่อนอยู่ต่างประเทศ และเดินทางกลับมาเยี่ยมเยียน ผู้ที่มีแนวโน้มว่าจะย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ในการไปต่างถิ่น ไม่ว่าจะเป็นไปทำงาน หรือไปท่องเที่ยว ก่อนที่พวกเขาจะตัดสินใจย้ายถิ่น

ปัจจัยด้านสิ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ เป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องความสำคัญของเครือข่ายสังคมว่า เครือข่ายสังคมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของผู้ย้ายถิ่นอย่างมาก เช่น การลักลอบเข้าประเทศโดยมีนายหน้าให้ความช่วยเหลือในการย้ายถิ่น ซึ่งนายหน้าเหล่านี้จะจัดหาหนังสือเดินทางปลอม และจัดเส้นทางการเดินทางให้แก่ผู้ย้ายถิ่นในการเดินทางเข้าสู่ประเทศปลายทาง ซึ่งผู้ย้ายถิ่นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเป็นจำนวนมาก โดยพวกเขาจะต้องจ่ายเงินก่อนล่วงหน้า ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ส่วนใหญ่ผู้ย้ายถิ่นจะได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากเพื่อนๆ และญาติๆ ในประเทศต้นทาง แต่ก็มีบางรายที่ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนทางการเงินจากญาติในประเทศปลายทาง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่น จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การขาดการสนับสนุนด้านการเงินจากเครือข่ายสังคม ทำให้ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ไม่สามารถทำการย้ายถิ่นฐานได้

เครือข่ายสังคมในประเทศปลายทาง นอกจากจะให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ผู้ย้ายถิ่นแล้ว ยังได้ช่วยอำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่นฐาน โดยให้การสนับสนุนการย้ายถิ่นภายใต้แนวความคิดที่ว่าเป็นการรวมญาติ (Family Reunification) ซึ่งเป็นการอนุญาตให้สมาชิกในครอบครัวที่เป็นญาติสนิท สามารถเข้ามารวมญาติในสถานะผู้อพยพได้ โดยญาติที่อยู่ในประเทศปลายทางได้ช่วยเหลือในการเคลื่อนย้ายโดยร้องขอการสนับสนุนจากกลุ่มการเมืองในประเทศต้นทาง

เครือข่ายสังคม และจุดหมายปลายทางการย้ายถิ่นฐาน

เครือข่ายสังคมมีบทบาทในการกำหนดจุดหมายปลายทางหลักของแรงงานย้ายถิ่น ในระยะเริ่มแรกที่มีการศึกษาเรื่องนี้ ลักษณะสำคัญของโครงสร้าง (Structural Features) ได้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้มีการย้ายถิ่นฐาน แต่ต่อมาพบว่ากลไกด้านการลดค่าใช้จ่ายผนวกกับเครือข่ายสังคมได้เข้ามามีบทบาทในภายหลัง เพื่อเสริมสร้างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ในการกำหนดพื้นที่จุดหมายปลายทางที่แน่นอน (Buechler and Buechler, 1987) และในช่วงหนึ่งพบว่าเครือข่ายเหล่านี้ได้มีการพัฒนาเพื่อสนับสนุน และส่งเสริมการย้ายถิ่นฐานแบบถาวร หลังจากที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในเงื่อนไขโครงสร้างเกณฑ์การย้ายถิ่นฐานแบบดั้งเดิม (Portes, 1985; Yucel, 1987)

การได้รับข้อมูลข่าวสารจากเครือข่ายสังคม มีอิทธิพลต่อการเลือกพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่น ผู้ย้ายถิ่นอาจจะเลือกพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่นเพื่อไปอยู่กับเพื่อน หรือญาติของตนที่ย้ายถิ่นไปแล้ว แต่ในขณะเดียวกันอาจจะพบว่าผู้ย้ายถิ่นมิได้เลือกย้ายถิ่นไปอยู่กับเพื่อนหรือญาติก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้ย้ายถิ่น และข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัยของประเทศปลายทาง ดังนั้น จึงปรากฏว่ามีผู้ย้ายถิ่นบางกลุ่มที่มีเครือข่ายสังคมอยู่ที่ประเทศหนึ่ง แต่กลับไปเลือกจุดหมายปลายทางในการย้ายถิ่นฐานอีกประเทศ

เครือข่ายสังคมและการปรับตัวให้เข้ากับสังคมในประเทศปลายทาง

ปฏิกิริยาโต้ตอบของเครือข่ายสังคมต่างๆ กับกระบวนการย้ายถิ่นฐาน จะมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องบทบาทของการปรับตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบทบาทของเครือข่ายในการจัดให้ความช่วยเหลือระยะสั้นในการปรับตัวสำหรับผู้ที่ย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ตลอดจนให้คำแนะนำต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องที่พัก และการจ้างงาน (Caces, 1987) เครือข่ายสังคมของผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่จะเป็นบรรดาญาติๆ ซึ่งได้แสวงหาความช่วยเหลือในการปรับตัวระยะสั้นแก่ผู้ย้ายถิ่น สำหรับการให้ความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่จะเป็นการให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล และการดูแลด้านจิตใจความรู้สึกเป็นส่วนใหญ่

ความสำคัญของเครือข่ายสังคมต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น

1. ประเภทความช่วยเหลือในการปรับตัว ในอดีตการจัดประเภทความช่วยเหลือในเรื่องเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น ค่อนข้างเป็นการจัดแบบกว้างๆ และมีตรรกษิตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม เช่น ความถี่ในการติดต่อ และเยี่ยมเยียนกับผู้ย้ายถิ่น แต่ในขณะเดียวกันก็มีตัวชี้วัดอื่นๆ ที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม เช่น การหาใครสักคนให้พึ่งพา สามารถไว้น้ำใจได้ ในการที่จะรับฟังความทุกข์ และปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อจะช่วยให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถผ่านพ้นเวลาแห่งความเศร้าหมองไปได้ และสามารถอยู่ในประเทศปลายทางได้ต่อไป

2. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้ย้ายถิ่น ในเรื่องของการให้ข้อมูลข่าวสารจะเป็นข้อมูลปลีกย่อยที่มีความจำเป็น เช่น ข้อมูลระบบการขนส่ง ไปจนถึงการให้ข้อมูลคำปรึกษาในเรื่องที่สำคัญ เช่น ข้อมูลด้านสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาล และการศึกษา

3. เครือข่ายสังคมในประเทศปลายทาง เป็นตัวบ่งชี้ที่อธิบายได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคุณลักษณะของผู้ย้ายถิ่นที่มีการติดต่อกับไม่มีการติดต่อกับญาติมาก่อน พบว่า ผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีเครือข่ายสังคมที่ใกล้ชิดพอที่จะให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ไป มีโอกาสที่ต้องเผชิญกับความเศร้า และความกดดันในเรื่องต่างๆ มากกว่าผู้ที่มีเครือข่ายสังคม จากการตรวจสอบในเรื่องสุขภาพจิตของผู้ขอลี้ภัย และผู้อพยพนั้น แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเครือข่ายสังคมสามารถช่วยป้องกันผู้ย้ายถิ่นจากความเศร้าหมองได้ (van Willgen, 1991) นอกจากนี้ ยังสังเกตได้อย่างชัดเจนว่าผู้ย้ายถิ่นที่ไม่มีญาติ หรือเพื่อนในประเทศปลายทาง มักจะแสดงความรู้สึกไม่มั่นใจในอนาคตของตนเอง และก็ไม่มั่นใจว่าตัวเองควรจะได้รับสถานะผู้อพยพหรือไม่ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัย และการจ้างงานในระยะสั้นทันทีที่ไปถึง นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาค้นคว้าหลายกรณีที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางที่ผู้อพยพสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมประเทศปลายทาง โดยผ่านทางเครือข่ายสังคมได้ง่าย ซึ่งเป็นการยืนยันถึงความสำคัญของเครือข่ายสังคม ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่น และรวดเร็วกว่าการให้ความรู้ด้วยวิธีอื่น (Dorais, 1991 ; Vegler, 1988)

ระดับการให้ความช่วยเหลือผู้ย้ายถิ่นของเครือข่ายสังคม จะขึ้นกับความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ย้ายถิ่น สำหรับกลุ่มผู้ย้ายถิ่น แม้จะไม่มีญาติในประเทศปลายทาง แต่ก็ปรากฏว่ายังคงมีการติดต่อกับญาติที่อยู่ต่างประเทศอื่น หรือติดต่อกลับไปที่ประเทศต้นทางอย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏชัดเจนว่าญาติๆ เหล่านี้ได้ให้ความช่วยเหลือดูแลในการปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นระยะสั้น

การแบ่งเขตที่อยู่อาศัย ชุมชน และเมืองสมัยใหม่ ของประเทศปลายทาง เมื่อมีการย้ายถิ่น

ระดับของการแบ่งแยกเขตที่อยู่อาศัยจะพบมากในประเทศที่มีผู้ย้ายถิ่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีการแบ่งแยกสีผิวระหว่างคนผิวขาว และผิวดำ รวมถึงมีคนที่มาจากประเทศแถบเอเชีย และประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการอพยพย้ายถิ่นในประเทศอื่นๆ เช่นกัน โดยเฉพาะในเขตเมืองจะมีกลุ่มคนย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ และกลายเป็นพวกชนกลุ่มน้อยของประชากรในประเทศนั้นๆ ผลกระทบจากคนย้ายถิ่นเหล่านี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างเห็นได้ชัด และเกิดเป็นอัตลักษณ์ในชุมชนนั้น การแบ่งเขตที่อยู่อาศัยจึงมีมาจากหลายสาเหตุ (Castles and Miller, 1998)

แรงงานต่างด้าวเริ่มทำงานด้วยค่าแรงต่ำ มีเงินเก็บเพียงเล็กน้อย และจะส่งเงินกลับบ้านบ่อยครั้ง แรงงานต่างด้าวเหล่านี้จะแสวงหาบ้านเช่าที่ราคาถูกในย่านคนทำงาน โดยจะหาบ้านเช่าจากคำแนะนำของเพื่อน และญาติ แต่บางครั้งก็หาบ้านเช่าก็ไม่ได้เป็นสิ่งแรก ที่แรงงานต่างด้าวทำ ดังเช่นการเริ่มก่อตั้งกลุ่มที่จะเริ่มต้นด้วยการให้ความช่วยเหลือสมาชิกใหม่ ก่อน ซึ่งทำให้เกิดการผสมผสานกลุ่มชาติพันธุ์ ปัจจัยอีกอย่างคือ การแสดงออกของเจ้าของที่ดิน ซึ่งบางคนก็ไม่ยอมให้แรงงานต่างด้าวเข้ามาเช่าบ้าน ขณะที่บางคนก็ทำธุรกิจ กับแรงงานต่างด้าว โดยคิดค่าเช่าที่แพงสำหรับบ้านที่เก่าๆ

แรงงานต่างด้าวจำนวนมากที่มีนายจ้างหรือเจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้จัดหาที่พักให้ เช่น ในประเทศออสเตรเลีย มีค่ายผู้อพยพต่างด้าว และบ้านพักของคนต่างด้าว ในประเทศเยอรมนี และสวีเดนแลนด์ มีที่พักที่จัดโดยนายจ้าง และในฝรั่งเศสที่มีการจัดที่พักให้กับแรงงานต่างด้าวโดยรัฐบาลฝรั่งเศส นี่เป็นการจัดที่พักอาศัยที่ทำได้ดีกว่าที่ที่พักอาศัยโดยเอกชน แต่ก็ถูกควบคุม และแบ่งแยกออกจากประชากรในประเทศนั้นๆ ส่วนแรงงานต่างด้าวที่อาศัยอยู่ก็มีการแบ่งกลุ่มพื้นที่กันเองด้วย แต่เมื่อใดที่แรงงานต่างด้าวไม่ได้พักอาศัยในที่อยู่เดิมแล้ว พวกเขาเหล่านั้นก็จะหาที่อยู่อาศัยใหม่ในละแวกใกล้เคียงกันกับที่เดิม

ในประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเชื้อชาติที่ไม่เข้มแข็ง คนต่างด้าวมักจะนิยมย้ายถิ่นฐานออกไปนอกเมืองที่สามารถทำให้มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของตนเองได้ดีกว่า บางครั้งกระบวนการของความสำเร็จทางทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ เกิดจากหนึ่งในกลุ่มของแรงงานต่างด้าวจำนวนมากเคลื่อนย้ายออกไป และเข้ามาแทนที่โดยกลุ่มใหม่ เช่น การแทนที่ของกลุ่มชาวกรีก โดยชาวเวียดนามในริชมอน (เมลเบิร์น) และที่มาริคิว (เมืองซิดนีย์) ซึ่งเป็นตัวอย่างที่สร้างความเข้าใจได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เมื่อใดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้มแข็ง การรวมกลุ่มชาติพันธุ์ก็จะมีเพิ่มมากขึ้น ในปี 1991 ในประเทศอังกฤษมีจำนวน 58% ที่มีประชากรเป็นคนผิวดำ และอีก 35% ที่เป็นคนที่มาจากประเทศทางเอเชียใต้ บางกลุ่มอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้ถูกควบคุม เช่น กลุ่มชาวบังคลาเทศที่อาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ในกรุงลอนดอน ในอัมสเตอร์ดัม ประชากร 15% เป็นชนกลุ่มน้อยเช่น กลุ่มสุริมาน แอนทิลเลียน เดิร์ก และโมโลแกน และพวกเขาเหล่านี้ก็อาศัยอยู่ในเมืองหลวง และอาศัยอยู่รวมกัน บางกลุ่มเป็นกลุ่มคนที่ตกงาน เช่น ในปี 1991 มีชาวเดิร์ก เกือบครึ่งที่ตกงานในกรุงอัมสเตอร์ดัม (Cross, 1991)

กลุ่มคนต่างด้าว ส่วนใหญ่จะเกิดมาจากสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่มาจากกระบวนการการย้ายถิ่น และบ่อยครั้งที่ถูกบังคับให้ย้ายถิ่นด้วยเหตุผลทางชาติพันธุ์ ซึ่งมึลักษณะการเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น และให้ความสนับสนุนซึ่งกันและกัน พัฒนาเป็นเครือข่ายทางครอบครัวและเพื่อนบ้าน และซึมซับสู่ภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์

เพื่อนบ้านจะอนุญาตให้ทำธุรกิจเล็กๆ ได้ และเป็นนายหน้าทำหน้าที่ในสิ่งที่เป็นการต้องการของคนต่างด้าว

ในงานของ Sassen (1988) ได้แสดงถึงรูปแบบใหม่ขององค์กรทางการเงิน และการผลิต ที่มีการกระจายนำไปสู่ความเป็นเมืองยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นรูปแบบของคนต่างด้าว ทั้งในกิจกรรมวิชาชีพพิเศษ และงานบริการไร้ฝีมือที่ให้บริการกับสังคม พื้นที่ที่เป็นจุดศูนย์กลางของกลุ่มคนต่างด้าว มักจะมีปัญหาของความขัดแย้งอยู่บ่อยครั้ง ในพื้นที่ของคนต่างด้าว และจุดศูนย์กลางของชนกลุ่มน้อยจะเป็นพื้นที่ของการควบคุมของรัฐ และเจ้าหน้าที่ที่ควบคุมทางสังคม โดยเฉพาะตำรวจ

การจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ และการจัดระเบียบชุมชน เป็นเรื่องจำเป็นที่จะเป็นรูปแบบชั่วคราวของการย้ายถิ่นในเมืองใหญ่ๆ ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้ง แต่ก็จะนำไปสู่การไปใช้ชีวิตใหม่ และมีวัฒนธรรมใหม่ในเมืองใหญ่ๆ เช่นกัน Gilroy (1987) ได้นำทฤษฎีของ Castell (1983) ว่าด้วยเรื่องการเมืองร่วมของการเคลื่อนย้ายทางสังคมเมือง ซึ่งดูได้จากประสบการณ์ของชุมชนคนผิวดำในประเทศอังกฤษ Castell แสดงให้เห็นว่า การเคลื่อนย้ายของประชากรเป็นเรื่องพื้นฐาน และเป็นการย้ายถิ่นที่มี 3 จุดประสงค์ คือ 1) รวบรวมการบริโภค นั่นคือ สินค้าและบริการที่เสนอโดยรัฐ 2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ 3) การจัดการด้วยตนเองด้านการเมือง Gilroy แสดงให้เห็นว่า 3 สิ่งนี้ใช้ได้กับในสังคมปัจจุบันของชุมชนคนผิวดำในประเทศอังกฤษ เขาชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่แสดงถึงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ดนตรี และการवाद ที่เป็นเอกลักษณ์ที่เกี่ยวกับเขตแดนของชุมชน

นโยบายทางสังคมเกี่ยวกับคนต่างด้าว

การที่คนต่างด้าวย้ายถิ่นเข้าสู่เมืองชั้นใน และเมืองอุตสาหกรรม ความขัดแย้งทางสังคมโดยกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำซึ่งเป็นประชากรหลักกำลังก่อตัวขึ้น คนต่างด้าวเริ่มที่จะร้องเรียนเรื่องการขึ้นค่าเช่าบ้าน สภาพบ้านไม่ได้คุณภาพ และสวัสดิการทางสังคมที่ไม่ดี ในการตอบสนองเหล่านี้ มีชุดของการพัฒนาการเมืองทางสังคมในประเทศที่มีคนต่างด้าว และบางครั้งเป็นการออกนโยบายทางการเมืองเพื่อลดจำนวนคนต่างด้าวในประเทศ

ในทศวรรษที่ 1980 นโยบายทางสังคมกลางเป็นเรื่องเกี่ยวกับสถานการณ์ของชนกลุ่มน้อยในพื้นที่เมืองชั้นใน และพื้นที่บ้านสาธารณะที่สร้างรอบๆ เมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สร้างในพื้นที่ของคนตกงาน มีปัญหาสังคม และมีความขัดแย้งทางเชื้อชาติ นโยบายทางสังคมจะมุ่งประเด็นไปที่กลุ่มเยาวชน และรัฐบาลสังคมนิยมก็จะพัฒนาระดับของโปรแกรม ซึ่งมีสามเรื่องที่สำคัญคือ 1) ขอบข่ายของการศึกษา ออกแบบเพื่อรองรับความไม่เท่าเทียมทางสังคมโดยผ่าน

กิจกรรมทางการศึกษา 2) โปรแกรมรณรงค์การว่างงานของเยาวชน และ 3) โปรแกรมเพื่อพัฒนาที่อยู่อาศัย และสภาพความเป็นอยู่ในสังคมสลัม

Weil (1991) ได้สรุปว่า ตัวชี้วัดของนโยบายทางสังคมในทศวรรษที่ 1980 ประสบความสำเร็จ คือ เป็นการออกแบบเพื่อให้คนต่างด้าวสามารถกลมกลืนเข้ากับสังคมของฝรั่งเศส แต่ในความเป็นจริง กลับเป็นการรวมปัญหาต่างๆ ของเมืองนี้ และเพื่อนบ้านที่สนับสนุนให้เกิดการย้ายถิ่นเข้ามา ดังนั้นนโยบายทางสังคมจึงเป็นเรื่องของการควบคุมศูนย์รวมของคนต่างด้าว ซึ่งมีการผสมผสานกลมกลืนได้ช้า เป็นการควบคุมการจัดระเบียบชุมชนของชนกลุ่มน้อย และแบ่งแยกกลุ่มศาสนา และวัฒนธรรม

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำนง เจริญฉัตร (2536) ได้ทำการศึกษาปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่ากับความมั่นคงแห่งชาติ โดยศึกษาในพื้นที่จังหวัดระนอง ผลการศึกษาพบว่า

1. สาเหตุสำคัญที่ทำให้มีผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าเข้ามาในจังหวัดระนองเป็นจำนวนมากนั้นเกิดจากปัจจัยหลัก (Push) และปัจจัยดึง (Pull) กล่าวคือ ในด้านปัจจัยผลักดันที่เกิดจากประเทศสหภาพพม่าที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ (1) สภาพเศรษฐกิจตกต่ำในสหภาพพม่า (2) สหภาพพม่าไม่มีมาตรฐานการควบคุมราษฎรออกนอกประเทศ ส่วนในด้านปัจจัยดึงที่เกิดจากประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัดระนอง ได้แก่ (1) มีอาชีพบางประเภทที่คนไทยไม่นิยมทำ (2) ญาติพี่น้องซึ่งเข้ามาอยู่ในจังหวัดระนองชักจูงเข้ามา (3) การเข้า-ออกทางชายแดนกระทำได้ง่าย และ (4) เจ้าหน้าที่ของรัฐควบคุมแนวชายแดนได้ไม่ทั่วถึง

2. นโยบาย และมาตรการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าที่กำหนดโดยรัฐบาล และกระทรวงมหาดไทยนั้น ไม่สามารถจะนำไปใช้ได้ผลสมบูรณ์ ในกรณีของจังหวัดระนอง ทั้งนี้เพราะปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าในจังหวัดระนอง มีความสัมพันธ์โดยตรงกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างรุนแรงในจังหวัดระนอง และมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดระนองเป็นอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ซึ่งจะเป็นปัญหาที่เน้นหนักไปทางด้านความมั่นคงของชาติ

3. การที่ทางราชการกำหนดผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงานพม่าได้ก่อนหลังตามลำดับนั้น โดยให้จ้างผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าซึ่งเข้ามาก่อนวันที่ 9 มีนาคม 2519 ก่อน ถ้าไม่มีจึงให้จ้างแรงงานผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวพม่าซึ่งเข้ามาหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 และตั้งหลักแหล่งถาวรในประเทศไทยนั้น ในทางปฏิบัติไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าในจังหวัดระนองได้ ทั้งนี้เพราะในจังหวัดระนองนั้นผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเป็น

หลักฐาน และผู้หลบหนีเข้าเมืองที่มีสัญชาติพม่าที่มีหลักแหล่งถาวรมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการแรงงานที่ขาดแคลนในพื้นที่ ดังนั้นแม้ว่าสถานประกอบการต่างๆ จะได้จ้างแรงงานพม่าไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้วก็ตาม ก็ยังคงมีปัญหาการขาดแคลนแรงงานขึ้นอีกเหมือนเดิม และในข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่าสถานประกอบการต่างๆ ก็ได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการจ้างแรงงานผู้หลบหนีสัญชาติพม่าประเภทหลังนี้เองที่เป็นปัญหา โดยเฉพาะของจังหวัดระนองจึงมีความจำเป็นที่ทางราชการจะต้องกำหนดให้จังหวัดระนองเป็นจังหวัดที่ได้รับการผ่อนผันเพิ่มขึ้น โดยให้สามารถจ้างแรงงานผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าทั่วไปที่เข้ามาหลังวันที่ 9 มีนาคม 2519 ได้ด้วยแม้จะไม่มีหลักแหล่งถาวรในประเทศไทย

4. มาตรการดำเนินการต่อผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าทั่วไปที่เดินทางเข้ามาหางานทำเป็นครั้งคราวตามข้อ 3 นั้นจะต้องเริ่มด้วยการจับกุมผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าทั่วไปทั้งหมดในจังหวัดระนองดำเนินคดีตาม พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เสร็จแล้วนำตัวควบคุมไว้ในศูนย์ควบคุม จากนั้นก็เปิดโอกาสให้เจ้าของสถานประกอบการในจังหวัดสามารถรับตัวผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าไปทำงานในสถานประกอบการได้ โดยต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยการประกันตัวตามมาตรา 54 พ.ร.บ. คนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 การจัดทำทะเบียนประวัติ และบัตรประจำตัวตามแนวทางระเบียบกระทรวงมหาดไทย และการยื่นขอใบอนุญาตทำงานตามมาตรา 12(2) แห่ง พ.ร.บ. การทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. 2521 นอกจากนี้ ทั้งทางราชการ และเจ้าของสถานประกอบการต่างๆ จะต้องร่วมมือประสานงานกันในการปฏิบัติให้เป็นไปตามมาตรการควบคุมที่กำหนดขึ้น เพื่อไม่ให้แรงงานพม่าเหล่านี้หลบหนีไปจากเขตพื้นที่ควบคุมที่อนุญาตให้รับจ้างทำงานได้

5. การผ่อนผันให้ผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าทั่วไปเข้ามาหางานทำได้เป็นการชั่วคราวนั้น เมื่อพิจารณาผลกระทบด้านความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยาที่เกิดขึ้นแล้ว มีผลดีมากกว่าผลเสีย ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

5.1 เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบด้านความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง ก็ปรากฏว่าผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าส่วนมากที่เข้ามาหางานทำในจังหวัดระนองเป็นชาวพม่าจากอำเภอชายแดนในภาคตะนาวศรีของพม่า ซึ่งเป็นชาวพม่าแท้ที่มุ่งจะหางานทำเพื่อความอยู่รอดมากกว่าที่จะเข้ามาเพื่อเคลื่อนไหวกองการเมือง นอกจากนั้น จุดตั้งของจังหวัดระนองก็ไม่อยู่ในเขตแทรกแซง หรืออิทธิพล หรือฐานกำลังของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่ต่อต้านรัฐบาลพม่า

5.2 เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็ปรากฏว่าการเข้ามารับจ้างทำงานเป็นกรรมกรที่ใช้แรงงานทั่วไปไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อการแย่งอาชีพคนไทย เพราะในจังหวัดระนองขาดแคลนแรงงานประเภทนี้จำนวนมาก และคนไทยในจังหวัดระนอง และต่างจังหวัดก็ไม่นิยมไปทำงานประเภทนี้

5.3 เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบด้านความมั่นคงทางสังคมจิตวิทยา ก็ปรากฏว่ามีผู้หลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่าเพียงส่วนน้อยที่เข้ามาสร้างปัญหาสังคมให้กับจังหวัดระนอง เช่น การลักเล็กขโมยน้อย การพนัน ดื่มสุรา ยาเสพติด และการประกอบอาชีพเป็นหญิงโสเภณีบางส่วน ซึ่งถ้าได้มีการดำเนินการตามมาตรการปฏิบัติที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 4 แล้ว ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยาก็จะลดน้อยลงมาก และสามารถควบคุมได้

มาลิวรรณ เลาะวิถิ (2541) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการอนุญาตให้แรงงานต่างชาติผิดกฎหมายทำงานต่อกรจ้างแรงงานไทย โดยศึกษาในพื้นที่จังหวัดลำพูน จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นว่า ปัจจุบันแรงงานไทยมีอัตราการว่างงานที่สูง แต่แรงงานไทยยังปฏิเสธการทำงานในอาชีพดังกล่าว สำหรับความคิดเห็นในส่วนสาเหตุและความจำเป็นในการจ้างแรงงานต่างชาติ ลูกจ้าง และประชาชนทั่วไป เห็นว่าการจ้างแรงงานต่างชาติเป็นการแย่งงานคนไทย และไม่เห็นด้วยกับการจ้างแรงงานต่างชาติ นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการ ลูกจ้าง และประชาชนทั่วไป ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังอยู่ในสภาวะเกิดการขาดแคลนแรงงานในระดับล่างอยู่ การจ้างแรงงานต่างชาติมีความจำเป็นต่อภาคการผลิตเพื่อรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันอยู่ เพราะแรงงานไทยมีค่าจ้างที่สูง ในขณะที่แรงงานต่างชาติมีค่าจ้างที่ถูกกว่า และมีความขยัน อดทน ไม่เกียจงาน อย่างไรก็ตาม ในแง่ของความจำเป็นในการใช้แรงงานพมายังขึ้นอยู่กับขนาด และประเภทของกิจการอีกด้วย แต่ก็ยอมรับว่า แรงงานต่างชาติอาจก่อให้เกิดผลกระทบในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ การสาธารณสุข และปัญหาสังคม สำหรับในจังหวัดลำพูนนั้น ในปัจจุบันไม่มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างชาติ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการจ้างแรงงานต่างชาติจะส่งผลกระทบต่อแรงงานไทย อนึ่งสำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการผลักดันแรงงานต่างด้าวของรัฐบาลพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายดังกล่าว

ไตรพล ตั้งมั่นคง และคณะ (2544) ได้ศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ประกอบการแพปลาที่มีต่อปัญหาแรงงานต่างชาติในอาชีพประมงของจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการแพปลาที่มีต่อปัญหาแรงงานต่างชาติในอาชีพประมงนั้น เห็นว่า ปัญหาแรงงานต่างชาติเป็นปัญหาที่สำคัญมากปัญหาหนึ่ง ซึ่งบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเพิกเฉยไม่ได้ เพราะจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วย ซึ่งผลกระทบหรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น มีหลายลักษณะ ได้แก่ ด้านอาชญากรรม ด้านสาธารณสุข ด้านยาเสพติด โดยผู้ศึกษาได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบดังกล่าวไว้ดังนี้

ผู้ประกอบการจะต้องไม่เอาไรต์เอาเปรียบคนงาน ต้องจ่ายค่าแรงคนงานตามอัตราที่กฎหมายกำหนดให้จ้างแรงงานที่เป็นคนไทยก่อน ในส่วนของแรงงานไทยนั้น คนในประเทศต้องตระหนักถึงการจ้างแรงงานต่างชาติว่า ส่งผลเสียหายต่อประเทศอย่างไร มีความคุ้มค่าในทุกๆ ด้านหรือไม่ในการว่าจ้างแรงงานต่างชาติ และในส่วนของหน่วยงานภาครัฐแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน กล่าวคือ จะต้องไม่เห็นแก่เงิน หรืออามิสสินจ้าง ซึ่งได้มาจากการประพฤติมิชอบในการปฏิบัติงาน เช่น การเรียกร้องค่าคุ้มครองต่างๆ การปลอมแปลงเอกสารทางราชการให้กับแรงงานต่างชาติ เป็นต้น

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2546) ได้ศึกษาความต้องการจ้างแรงงานอพยพต่างชาติในประเทศไทย ในช่วงปี 2546-2548 จากการศึกษาพบว่า การจ้างแรงงานอพยพต่างชาติส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้

ผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการจ้างแรงงานอพยพต่างชาติ ได้แก่

1. การมีแรงงานอพยพต่างชาติเพิ่มขึ้นในประเทศ มีผลทำให้เศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวขึ้น อัตราเงินเฟ้อลดลง เนื่องจากค่าจ้างแรงงานถูกลง ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลมากขึ้น (ในรูปเงินตราต่างประเทศ)
2. การเพิ่มจำนวนแรงงานอพยพต่างชาติ มีผลต่อการกดค่าจ้างแรงงาน ของแรงงานอพยพต่างชาติเองค่อนข้างสูง แต่สำหรับผลกระทบต่อค่าจ้างของแรงงานไทยจะมีไม่มากนัก
3. ผลต่อฐานะการคลังของภาครัฐ ในด้านรายจ่าย รัฐบาลอาจมีภาระเพิ่มขึ้นในการให้บริการแก่แรงงานอพยพต่างชาติในด้านการศึกษา สาธารณสุข ด้านการปราบปรามป้องกันอาชญากรรม รายจ่ายเหล่านี้จะซ่อนเร้นอยู่ในรายจ่ายที่ดูเหมือนเป็นการให้บริการแก่คนไทยแต่ความจริงไม่ใช่ ซึ่งผลต่อรายจ่ายรัฐบาลนี้อาจไม่เห็นได้ง่ายในระยะสั้น

ผลกระทบต่อทางสังคมที่เกิดจากการจ้างแรงงานอพยพต่างชาติ ได้แก่

1. มีแรงงานที่เข้ามาทำงานจำนวนหนึ่ง เข้ามาพร้อมคู่สมรส และมีเด็กเกิดในประเทศไทยจำนวนมาก ซึ่งเด็กส่วนใหญ่เหล่านี้คาดว่าไม่ได้เรียนหนังสือ
2. ที่อยู่อาศัยในจังหวัดใหญ่ๆ เช่น ระนอง สมุทรสาคร อำเภอมะนัง จังหวัดตาก ชุมชนต่างดาวอยู่อย่างแออัด ทำให้คุณภาพชีวิตต่ำ มีปัญหาขยะ ชุมชนสกปรก ขาดระเบียบ
3. ด้านสุขภาพอนามัยของแรงงานอพยพต่างชาติ มีปัญหาด้านการเจ็บป่วยโดยสามารถเข้ารักษาพยาบาลได้ทั้งพวกมีบัตร และไม่บัตร แรงงานอพยพต่างชาติมีปัญหาเรื่องโรคติดต่อ ซึ่งประเทศไทยสามารถควบคุมได้แล้ว แต่กลับมาก่อเกิดอีกกับแรงงานอพยพต่างชาติจนเป็นที่รังเกียจของสังคม

4. ประชาชนไทยจำนวนหนึ่งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกับแรงงานอพยพต่างชาติ เกิดความหวาดระแวง และหวาดกลัวอยู่บ้าง ปัญหาอาชญากรรมอันเนื่องมาจากแรงงานอพยพต่างชาติไม่สูงไปกว่าคนไทย แต่ก็มากพอจะทำให้เกิดความหวาดกลัวในชุมชนไทยใกล้เคียง

อภิชาติ ประสพรัตน์ (2544) ได้ศึกษาผลกระทบจากแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายกรณีศึกษาอุตสาหกรรมประมง ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การจ้างแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในอุตสาหกรรมประมง ส่งผลกระทบในด้านต่างๆ ดังนี้

ผลกระทบด้านความมั่นคง พบว่า การจ้างแรงงานต่างด้าวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองที่มีระดับความรุนแรงมาก จะเห็นว่าไม่มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือการทหารแต่อย่างใด จะมีเพียงแต่การก่อคดีอาญาบ้าง แต่ไม่รุนแรงเพียงพอที่จะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่า การว่าจ้างแรงงานต่างด้าวก่อให้เกิดทั้งผลดี และผลเสีย ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว ก่อให้เกิดความคล่องตัวในระบบเศรษฐกิจ การประกอบการเกิดการหมุนเวียนเม็ดเงิน สินค้า ฯลฯ แต่ในขณะเดียวกัน ทำให้เกิดภาวะการว่างงานในกลุ่มของแรงงานไทยด้วย

ผลกระทบด้านสังคม พบว่า เกิดคดีหลายๆ ประเภทที่แรงงานต่างด้าวเป็นผู้ก่อเหตุ รวมถึงการแพร่ระบาดของโรคที่มีแรงงานต่างด้าวเป็นพาหะนำโรค เช่น โรคเท้าช้าง โรคเอดส์ โรคกาฬโรค เป็นต้น

ผลกระทบทั้งสามด้านดังกล่าว รัฐบาลจะต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อที่จะควบคุมมิให้ผลกระทบดังกล่าวลุกลามกว้างออกไปมากกว่าเดิม นับเป็นการสูญเสียทรัพยากรทางการบริหารด้วย

Buechler (1987) ได้ทำการศึกษาการย้ายถิ่นในยุโรป เกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวแรงงานในนิวยอร์ก พบว่า เครือข่ายสังคมมีบทบาทในการกำหนดจุดหมายปลายทางหลักของแรงงานย้ายถิ่น โดยที่ลักษณะสำคัญของโครงสร้าง (Structural Features) มีบทบาทสำคัญตั้งแต่เริ่มแรกในการกระตุ้นให้มีการย้ายถิ่น แต่กลไกด้านการลดค่าใช้จ่ายผนวกกับเครือข่ายได้เข้ามาแสดงบทบาทในภายหลัง เพื่อเสริมสร้างให้เกิดประโยชน์มากขึ้น ในการกำหนดพื้นที่จุดหมายปลายทางที่แน่นอน การศึกษาพบว่า ผู้ตอบคำถาม 6 คน มีญาติอยู่ที่เนเธอร์แลนด์ และมีเพียง 5 คนที่กล่าวว่า การมีเครือข่ายเป็นเหตุผลประการสำคัญที่เลือกเนเธอร์แลนด์ ผู้ตอบคำถามคนที่ 6 ได้บอกว่าเธอไม่ชอบลุงของเธอที่อาศัยอยู่ที่เนเธอร์แลนด์ และไม่เคยติดต่อกับเขาเลยก่อนที่จะ

ออกจากอิหร่าน เธอได้ติดต่อกับลุงครั้งหนึ่งหลังจากที่ได้มาอยู่ที่เนเธอร์แลนด์มากกว่า 1 ปีแล้ว เหตุผลสำคัญที่สุดที่นำมาใช้เพื่อค้นหาแนวทางลี้ภัยในเนเธอร์แลนด์ก็คือ ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย การให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัย ซึ่งประเทศเนเธอร์แลนด์มีนโยบายด้านผู้ลี้ภัยที่ค่อนข้างผ่อนผันมา อย่างต่อเนื่อง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวอิหร่านที่กำลังหาทางลี้ภัยอยู่ ผู้ตอบคำถามได้ รายงานถึงที่มาของข้อมูลหลักเกี่ยวกับนโยบายผู้ลี้ภัยของเนเธอร์แลนด์ 2 แหล่ง คือ ข้อมูลจาก ญาติ และเพื่อนในประเทศในยุโรป ประเทศอื่นซึ่งพวกเขาได้เคยติดต่อก่อนที่จะเดินทางออกจาก อิหร่าน ตัวอย่างเช่น การติดต่อทั้งที่อังกฤษ และเยอรมัน ญาติๆ เหล่านั้นก็ได้ให้คำแนะนำอย่าง ชัดเจน และเจาะจงกับผู้ตอบคำถามเลยว่าไม่ให้มาทั้ง 2 ประเทศนี้ แต่ได้บอกว่าประเทศ เนเธอร์แลนด์เป็นทางเลือกที่ดีกว่า สำหรับกรณีอื่นๆ ผู้ที่ได้ติดต่อไปนั้น ได้ให้คำแนะนำว่าควร ระมัดระวังบางประเทศ แต่ก็ไม่ได้กล่าวอะไรที่เจาะจงเกี่ยวกับเนเธอร์แลนด์ กรณีลักษณะนี้จะเป็น พวกลักลอบขนสินค้าที่แนะนำกับผู้ตอบคำถามว่าเนเธอร์แลนด์เหมาะที่จะเป็นจุดหมายปลายทาง ยังคงมีอีกหลายๆ กรณี ที่ผู้ตอบคำถามให้ความเชื่อมั่นในข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายผู้ลี้ภัยของ จุดหมายปลายทางที่ต่างๆ ที่ได้รับจากพวกลักลอบขนสินค้าอย่างเต็มที่

Ritchey (1976) ได้พัฒนา 3 สมมุติฐาน ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงของเครือข่ายสังคมกับการตัดสินใจในการย้ายถิ่นซึ่งได้แก่ ประการที่ 1 สมมุติฐานด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิด (The affinity hypothesis) ได้ชี้ให้เห็นว่า ยิ่งมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในหมู่เพื่อนพ้อง ญาติพี่น้องมากขึ้นเท่าไร โอกาสในการย้ายถิ่นฐานก็เกิดขึ้นได้น้อยลงมากเท่านั้น ประการที่ 2 สมมุติฐานด้านข้อมูลข่าวสาร (The information hypothesis) โดยมุ่งเน้นไปที่ว่า ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการติดต่อกับคนที่อยู่ ต่างประเทศ หรือข้อมูลที่ได้รับจากคนที่เคยไปแล้วเดินทางกลับมา จะมีผลส่งเสริมให้เกิด การย้ายถิ่นฐานต่อไปหรือไม่ ประการที่ 3 สมมุติฐานด้านสิ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ (The facilitating hypothesis) กล่าวคือ เครือข่ายต่างๆ จะมีส่วนเอื้อให้เกิดการย้ายถิ่นได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น การลดค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่น ไม่ว่าจะตรงตรงโดยการสนับสนุนด้านการเงิน หรือทางอ้อม โดยการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่แหล่งที่ต้องการย้ายไปอยู่

สมมุติฐานด้านความสัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นสมมุติฐานที่ทำการทดสอบยากมากที่สุด เพราะ การที่จะทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ถึงปัจจัยที่ทำให้การย้ายถิ่นฐานเกิดซ้ำลงนั้น จะศึกษาข้อมูล จากผู้ที่ย้ายถิ่นฐานเพียงประการเดียวไม่ได้ ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นของเครือข่ายเพื่อน หรือญาติ พี่น้องจะส่งผล และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจว่าจะย้ายถิ่น เมื่อทำการศึกษาเจาะจงไปที่ บทบาทของญาติพี่น้อง พบว่า ผู้ตอบคำถาม 2 ใน 32 คน เป็นบุคคลแรกที่เดินทางออกจาก ครอบครัว และสมาชิกในครอบครัวในอิหร่าน ที่มีส่วนสำคัญเพียงเล็กน้อยในการตัดสินใจของพวกเขาว่าจะย้ายออกไปหรือไม่ สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นก็คือ

ถ้าอยู่ต่อไปจะเป็นอันตรายกับพวกเขามากเกินไปที่จะเดินทางออกไป อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบคำถาม 2 คนได้ช่วยยกตัวอย่างเพื่อขยายความให้กว้างขึ้น ผู้ตอบคำถามคนแรก ได้กล่าวว่าตนเองและน้องสาวคนหนึ่งถูกคุกคามด้วยการถูกลงโทษจากการเขียนจดหมายไปร้องเรียนกับรัฐบาล น้องสาวอีกหลายคนอาศัยอยู่กับพ่อซึ่งป่วยมากเกินไปที่จะเดินทางออกจากอิหร่านได้ และยังต้องการการดูแลอย่างใกล้ชิด ผู้ตอบคำถามได้กล่าวว่าครอบครัวได้ตัดสินใจว่าเธอควรเดินทางออกจากอิหร่านโดยให้น้องสาวอยู่ที่เดิม ดังนั้น จากกรณีศึกษานี้จะเห็นได้ว่าการพิจารณาของสังคมจะเป็นตัวตัดสินว่าใครเพียงหนึ่งเดียวในหมู่พี่น้องที่ควรจะย้ายออกไป ผู้ตอบคำถามคนที่สองได้เล่าให้ฟังว่า เธออาศัยอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้ามาตั้งแต่เล็ก และไม่รู้จักรอบครัวตัวเองเลย ถ้าเพียงแค่นี้เธอมีใครสักคนที่จะพาเธอออกจากกรุงเตหะรานได้ เธอก็จะไม่เดินทางออกจากอิหร่าน แต่จะออกไปอยู่นอกเมืองเท่านั้น ดังนั้น ในกรณีนี้ การที่เธอไม่มีญาติ พี่น้องเป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจที่เดินทางออกนอกประเทศ

สมมุติฐานด้านข้อมูลข่าวสาร ได้ชี้ให้เห็นถึงแหล่งข้อมูลขั้นต้น 2 ประการที่มีผลต่อผู้ที่มีความเป็นไปได้ว่าจะย้ายถิ่น กล่าวคือจากคนที่เคยไปแล้วเดินทางกลับมา และจากการติดต่อจากต่างประเทศ พบว่า ผู้ตอบคำถามจำนวน 22 คนมีสมาชิกในครอบครัวอยู่ในยุโรปก่อนที่พวกเขาจะออกจากอิหร่าน มี 5 กรณีที่สมาชิกในครอบครัวดังกล่าวเป็นญาติสนิท เช่น สามีภรรยา, พ่อแม่, หรือลูก และมี 7 กรณีที่เป็นพี่น้องกัน ส่วน 10 คนที่เหลือมีญาติห่างกัน เช่น ลุง, ป้า, ญาติห่างๆ, ปู่ย่าตายาย เป็นต้น นอกจากนี้มีผู้ตอบคำถาม 24 คนบอกว่า มีเพื่อนที่อยู่ในยุโรป และติดต่อกันเรื่อยมาอย่างน้อยสองครั้งต่อปี ดังนั้น เมื่อนำมาพิจารณาดูจะพบว่า ผู้ตอบคำถาม 26 จาก 32 คน มีเพื่อน หรือครอบครัวอยู่ต่างประเทศเมื่อพวกเขาเดินทางออกจากอิหร่าน มีผู้ตอบคำถาม 18 คนที่ได้ติดต่อกับเพื่อน หรือครอบครัวในยุโรปเกี่ยวกับเรื่องการตัดสินใจออกจากอิหร่าน ตลอดจนรายละเอียดการเดินทางเข้าประเทศนั้นๆ การติดต่อสอบถามได้เกิดขึ้นภายในระยะเวลา 3 เดือนก่อนเดินทางออกจากอิหร่าน พวกเขาจะได้รับข้อมูลต่างๆ ในการติดต่อแต่ละครั้ง และส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายผู้ลี้ภัยในยุโรป โดยที่ครอบครัว และเพื่อนเป็นหนึ่งในแหล่งข้อมูลซึ่งผู้ตอบคำถามได้นำมาเป็นเกณฑ์พิจารณาโอกาสความเป็นไปได้ในการที่จะได้รับการยอมรับให้เดินทางเข้าประเทศในยุโรปในฐานะผู้ลี้ภัย

อีกประการหนึ่งก็คือ ประสบการณ์ย้ายถิ่นที่เคยมีมาก่อนที่ได้รับเองโดยตรง ผู้ตอบคำถาม 15 จาก 32 คนเคยมีประสบการณ์การเดินทางออกนอกอิหร่านก่อนที่จะย้ายถิ่นฐาน และ 8 ใน 15 คนนั้นเคยเดินทางไปยุโรป นอกจากนี้มี 5 คนที่มีญาติพี่น้อง หรือเพื่อนอยู่ต่างประเทศ และเดินทางกลับอิหร่าน อย่างไรก็ตาม มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่เคยเดินทางไปเที่ยวอิตาลีก่อนที่จะย้ายออกนอกอิหร่าน พวกเขาทุกคนมีประสบการณ์ในการไปต่างถิ่นอย่างน้อย 5 ปี หรือมากกว่านั้น ก่อนจะถึงเวลาที่พวกเขาเดินทางออกไป ซึ่งหมายความว่า ข้อมูลที่พวกเขาเหล่านี้มีอยู่เป็น

ข้อมูลที่สำคัญ และนำมาประกอบการตัดสินใจในการย้ายถิ่นฐานได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากพวกเขาต้องการข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เช่น นโยบายการให้ความคุ้มครองผู้ลี้ภัย ณ ปัจจุบันของประเทศในยุโรป เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกัน มีผู้ตอบคำถาม 8 คนไม่ได้ติดต่อกับเพื่อน หรือญาติเลยก่อนที่จะเดินทางออกนอกประเทศ มีเหตุผลกว้างๆ ที่ไม่ติดต่อ 2 ประการคือ การเดินทางออกนั้นเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ไม่ปกติ เช่น เป็นการโดนบีบบังคับออกจากอิหร่าน ซึ่งในหลายกรณี พวกเขาแทบจะต้องรีบเดินทางออกในทันที ตัวอย่างเช่น เพื่อหลบหนีการจับกุมของผู้มีอำนาจ ดังนั้น จึงไม่มีโอกาสที่จะติดต่อใครได้เลยก่อนที่จะตัดสินใจเดินทาง กรณีอื่นๆ ก็เช่น ผู้ตอบคำถามได้จัดการเรื่องราวต่างๆ ในช่วงระยะเวลาที่ใกล้จะถึงวันเวลาที่พวกเขาตัดสินใจจะเดินทาง จึงยุ่งมากจนกระทั่งไม่มีเวลาติดต่อใครๆ แม้แต่จะโทรศัพท์ หรืออีเมลก็ไม่ได้ทำ สำหรับคนกลุ่มนี้ มีความเสี่ยงสูงในการพยายามติดต่อญาติพี่น้องในยุโรปเกี่ยวกับแผนการเดินทางออกของพวกเขาที่กำลังจะเกิดขึ้น สำหรับเหตุผลประการที่สอง เป็นเหตุผลที่ธรรมดามาก กล่าวคือ พวกเขาคิดว่าไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะไปปรึกษาพวกญาติๆ ในยุโรปเกี่ยวกับการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของพวกเขา อาจจะกล่าวในภาพรวมได้ว่า ปริมาณ, คุณภาพของข้อมูล ตลอดจนข้อมูลที่หาได้ ก็ไม่ใช่ปัจจัยที่ผู้ตอบคำถามจะใช้ในการตัดสินใจว่าจะย้ายหรือไม่ย้าย ในขณะที่ ถึงแม้ว่าเครือข่ายสังคมได้ทำหน้าที่ที่มีประโยชน์ เช่น การให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อช่วยในการพิจารณาจุดหมายปลายทางที่เป็นได้ก็ตาม ก็ไม่สามารถถามามีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อทางเลือกการย้ายถิ่นของผู้ตอบคำถามกรณีนี้แต่อย่างใด

สมมุติฐานด้านสิ่งเอื้ออำนวยประโยชน์ แสดงให้เห็นว่า เครือข่ายสังคมมีผลกระทบต่อการตัดสินใจในการย้ายถิ่นของผู้ตอบคำถามอย่างไร Koser (1996) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นนี้ พบว่า มีเพียง 3 คนจากผู้ตอบคำถามทั้งหมดที่เปิดเผยมว่าการเดินทางออกจากอิหร่านของพวกเขาถูกดำเนินการโดยพวกลักลอบขนสินค้า หน้าที่รับผิดชอบประการแรกของพวกลักลอบเหล่านี้คือ การจัดหาหนังสือเดินทางปลอมและจัดเส้นทางการเดินทาง ผู้ตอบคำถามได้บอกว่าพวกเขาต้องเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 4,000 ถึง 6,000 US ดอลลาร์ ในการเดินทางจากอิหร่านเพื่อลักลอบเข้าประเทศเนเธอร์แลนด์ พวกเขาจะต้องจ่ายเงินเต็มจำนวนก่อนล่วงหน้า และจ่ายเป็นเงิน US ดอลลาร์เท่านั้น โดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนในประเทศอิหร่าน ซึ่งทำให้พวกเขาต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่ายอดที่ต้องจ่ายจริง มีผู้ตอบคำถามเพียง 4 คนเท่านั้นที่อ้างว่ามีเงินทุนเพียงพอที่จะจ่ายส่วนคนอื่นๆ ก็ได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากเพื่อนๆ และญาติๆ ซึ่งส่วนใหญ่ความช่วยเหลือด้านการเงินจะมาจากเครือข่ายสังคมภายในประเทศอิหร่านนั่นเอง แต่ก็มี 3 กรณีที่ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายจากญาติในยุโรป (มีรายหนึ่ง ได้เงินสนับสนุนเต็มจำนวน) เพื่อเดินทางออกจากอิหร่าน จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า การขาดการสนับสนุนด้านการเงินจากเครือข่ายสังคม ทำให้ผู้ตอบคำถามส่วนใหญ่ไม่สามารถทำการย้ายถิ่นฐานได้

van Willgen (1991) ได้ทำการศึกษา พบว่า ผู้ที่ไม่มีเครือข่ายสังคมที่ใกล้ชิดพอที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ไปมีโอกาสที่ต้องเผชิญกับความเครียดความกดดันในเรื่องต่างๆ ถึกว่าผู้ที่มีเครือข่าย จากการตรวจสอบในเรื่องสุขภาพจิตของผู้ขอลี้ภัย และผู้อพยพในเนเธอร์แลนด์นั้นเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เครือข่ายสังคมสามารถช่วยป้องกันผู้คนจากความเครียดหมองได้ นอกจากนี้การศึกษาของ Dorais (1991) พบว่า ผู้ตอบคำถามที่ไม่มีญาติ หรือเพื่อนในเนเธอร์แลนด์มักจะแสดงความรู้สึกไม่มั่นใจในอนาคตของตนเอง และก็ไม่มั่นใจว่าตัวเองควรจะได้รับการสถานะผู้อพยพหรือไม่ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่พักอาศัย และการจ้างงานในระยะสั้นทันทีที่ไปถึง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวความคิดเชิงทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดทฤษฎีที่ได้ทบทวนดังกล่าว มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

การย้ายถิ่น ได้แก่

1. ประวัติการย้ายถิ่นของแรงงานพม่า
2. วิธีการ / กระบวนการย้ายถิ่นที่แรงงานพม่าใช้ในการเดินทางเข้ามายังประเทศไทย
3. เครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่น ที่ให้การสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือแรงงานพม่าทั้งในเรื่องของการตัดสินใจย้ายถิ่น การเลือกพื้นที่ปลายทางของการย้ายถิ่น และการสนับสนุนด้านการเงิน ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการย้ายถิ่นของแรงงานพม่า ที่เข้ามาอาศัย และทำงานในประเทศไทย

ผลกระทบของการย้ายถิ่นต่อชุมชน ได้แก่

1. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การหมุนเวียนของเงินตรา การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภาวะการจ้างงาน การว่างงาน และปัญหาการกีดกันทางการค้า
2. ผลกระทบด้านสังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ การกระทำความผิดอาญา ความกลมกลืน / ไม่กลมกลืนในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา สาธารณสุข
3. การรับรู้ของชุมชนในประเทศปลายทาง

การปรับตัวของผู้ย้ายถิ่นในประเทศปลายทาง ได้แก่ ภาษาที่แรงงานพม่าใช้ในการสื่อสาร ทั้งในการดำรงชีวิต และการทำงานร่วมกับชุมชนคนไทยในประเทศปลายทาง รวมถึงการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือ